Pe mormântul unui prieten

— SCHIȚĂ —

de Gheorghe M. Vlădescu

— Te rog foarte mult să mă slăbești cu lucruri de-astea! Oricât de vechi prieteni am fi, nu-ți tolerez să mă pui în situația penibilă de-a săruta mâna unei lăptărese sau spălătorese.

— Dragă, dar...

— Nici un dar! Îmi cunoști firea și cred că e destul... Poftim! Și-acum simt pe buze mirosul acela de untură rânced... Să mă slăbești!

— Bine, dar eu înțeleg...

— Puțin mă privește ce înțelegi d-ta. Eu înțeleg că mi-e greață! D-ta, care mă cunoști din copilărie și zici că-mi ești prieten, trebuia să știi lucrul acesta. Dacă d-tale îți plăce, fă-l cât poftești, dar mie mi-e greață, ți-o repet!

. . . . . .

Domnule Vasiliu,

Ne-am despărțit aseară, cam supărați. După ce am ajuns acasă, am judecat mult lucrurile și-am ajuns la o convingere cu totul străină dorințelor mele. Voiu, încerca să-ți spun aici câte ceva din cele ce am gândit și dacă te vei supăra definitiv, nu te voiu ruga să mă erți.

E, între noi, o deosebire atât de mare, încât cu toată prietenia noastră de aproape douăzeci de ani, nu mai putem fi acela ce am fost.

Te am rugat, eri, să mergi să-mi cunoști logodnica. Te-ai învoit bucuros și cu toate că în nenumărate rânduri ți-am spus că e fată săracă, din părinți „de jos", nu te-ai arătat de loc stingherit de rugămintea mea.

Doream s'o cunoști, poate dintr'un foarte simplu sentiment de egoism, poate din altă pricină. Fapt este, însă, că d-ta te-ai învoit, ai mers acolo, și, pe lângă fată, era — lucru foarte firesc — și mama ei. Eu, i-am sărutat mâna. D-ta ai făcut la fel. Și în timpul cât am stat acolo, ai făcut figura cea mai jalnică. Nu pricepeam nimic, iar la plecare, înainte de a te ruga să-mi spui credințele d-tale, m'am pomenit apostofrat cu violență de d-ta pentru motivul că te-am pus în situația de-a săruta mâna unei femei de rând, lucru care d-tale îți inspiră greață. Am încercat să-ți răspund și nu m'ai lăsat. Erai enervat, indignat, aproape furios. Ne-am despărțit fără să ne dăm mâna. Era deci o supărare, între noi care nu ne-am certat în timpul unei prietenii de douăzeci de ani.

M'am dus acasă mâhnit și'n loc să mănânc, să citesc sau să mă culc, am căzut pe gânduri. Eram îndurerat, căci despărțirea noastră părea a fi o ruptură și nu se poate rupe tocmai ușor un trecut plin de cele mai frumoase amintiri.

Am căutat deci să reiau firul întâmplărilor, să judec toate faptele și, sincer îți spun, am început să mă învinovățesc.

Steteam în fotoliul meu dela gura sobei. Nu aprinsesem lampa și cu ochii închiși, cugetam la lipsa mea de bun simț. Și stând astfel, am pierdut cu încetul noțiunea timpului și-a locului și m'am revăzut de-odată copil de școală, alergând nebunește pe-un maidan cu colegul meu Vasiliu.

Eram par'că prin a doua de liceu și aveam o tunică nouă, cu bumbi strălucitori, și-o șapcă iarăși nouă-nouță. Colegul meu Vasiliu, purta un fel de scurteică galbenă-verzuie, căptușită cu blană de vulpe și dela cea dintâi privire se înțelegea că nu pentru el a fost croită. Țiu minte chiar că mânecile erau atât de lungi, încât niciodată nu se zăreau degetele prietenului meu Vasiliu.

Ce-are face însă? Vasiliu era băiat silitor, foarte curat, foarte cuminte, lucru care făcuse pe tata să-mi spună odată:

— „În fiecare Duminecă sau sărbătoare, să-l chemi la masă la noi pe băiatul ăsta.

Și tata, de! Ce să-ți mai spun? Era boer de viță; un unchiu al lui fusese paharnic sau nu mai știu ce pela curtea lui Mihai Sturza și-avea în dulap, drept mărturie, o giubea de atlas brodată cu aur. Și când prietenul meu Vasiliu, s'a văzut la masa noastră, s'a simțit foarte sfiicios, ceia ce nu l'a împedicat să-mi șoptească că „atunci când a văzut torta a crezut că-i mălai cu bostan".

Dar, mă luai cu vorba și pierdu-i firul...

Mi se părea că alerg cu prietenul meu Vasiliu pe un maidan și, de-odată, un alt prieten îl strigă:

— Măi, Vasiliu, te caută mama ta!

Și-am văzut atunci pe-o femeie îmbrăcată c'un ilic scurt și peticit și de-o culoare, să fi jurat că era din aceiași bucată cu scurteica lui Vasiliu. O vedeam par'că cum își sărută copilul, îi pune în mână o legătureică, îi mai spune ceva cu degetul la gură... Am urmărit-o mult și-am băgat par'că de seamă că biata femeie n'avea ciorapi... Și par'că era frig, căci lui Vasiliu i se 'nroșise nasul de tot... Ba mi se pare că chiar ningea.

Pe urmă, par'că eram cu tata și-i spuneam cu oarecare mândrie că hainele mele 's mai frumoase ca ale lui Vasiliu și că mama lui Vasiliu poartă ghete rupte și n'are ciorapi. Și tata par'că mă lua de urechi și-mi spunea: — „Ceia ce poartă mama lui Vasiliu e lucru sfânt, căci e lucru muncit. Ceia ce porți tu, mi se datorește mie, nu ție. Tu, astăzi, ești tot una cu Vasiliu. Silește-te de-l întrece la învățătură și la bună purtare, și atunci să fii mândru, și nici atunci. Până una-alta, însă, să-i spui băiatului să vie în fiecare zi la masă la noi și să-l întrebi unde stă, să-i trimit un car cu lemne..."

Hei, dar astea sunt lucruri rămase tare în urmă, și-aseară, la gura sobei, mă gândeam că copilul nevoiaș de altădată este azi un avocat mare, că visează deputăție, poate chiar ministere... Și-i felicitam, și-i doream din suflet izbândă. Dar, ca dintr'un adânc necunoscut îmi reveniră 'n minte cuvintele lui, aspre:

— „Nu-ți îngădui să mă pui în situația de-a săruta mâna unei lăptărese sau spălătorese!..."

Apoi, mă luă din nou visul pe aripele lui... Mă vedeam la țară, la moșie, în timpul seceratului... Eram cu tata și cu Vasiliu... Amândoi eram acum bacalaureați, încălziți de avânturi generoase. Eu, cu firea mea mai mult contemplativă, priveam, ascultam, sufeream sau mă bucuram în tăcere. El, Vasiliu, mai aprins, mai impetuos, vorbea cu accente calde, puternice, despre „drepturile omului", despre absurditatea aristocrației, despre „muncă și capital", despre societatea viitoare în care el vedea punându-se preț numai pe meritul personal al individului, fără deosebire de clasă. Marx, Lassale, Hegel, erau puși la contribuție în fiecare moment și eu mă simțeam umilit ori de câte ori îmi zicea „sânge albastru", făcând aluzie la obârșia mea boerească.

Dar, aceia ce mi-a rămas adânc în minte, ca niște litere de evanghelie, este căldura, adorația cu care mi-a vorbit despre *mâna muncitoare*, despre *mâna creatoare*.

— Noi mâncăm pâinea, îmi zicea el. Și nu rare ori o găsim amară, prea neagră, prea prost mărcinată, nu destul de coaptă, nu destul de crescută. Dar niciodată nu ne întrebăm prin câte mâini trece pâinea până ajunge pe masa noastră. Privește câmpul acesta auriu! Vezi sute de corpuri omenești îndoite, secerând, culegând rodul acesta scump din care noi împletim ciorapi de mătase și diademe de aur! Privește obrazul acelor oameni! E negru, cătrănit. Sudoarea le brăzdează fruntea și amarul atâtor secole de robie e întipărit de-apururi în ochii lor! Ei muncesc pentru noi cari stăm de-oparte, la umbră, și ne 'ndopăm și ne tolănim obesitatea pe moale! Noi, toți acești parasiți, cari ne punem în frunte stema intelectualității, toți acești stricați ai cafenelelor și politicieni ai școalelor, noi toți la un loc nu prețuim cât una din acestе mâini bătătorite și aspre care ar trebui sărutată ca lucru sfânt, ca bucățică ruptă din trupul divin-al muncei..."

Așa'mi vorbea, atunci, prietenul Vasiliu, și-aseară, la gura sobei, mă cuprinsese un dor nebun de avântatul meu tovarăș de copilărie care azi, devenit om mare, cu monoclu și butoni de aur la manșetă, se 'ngrețoșează de mâna aspră, „ruptă din trupul divin al muncei". Și m'am întrebat aseară: care e Vasiliu cel adevărat? Cel de-atunci sau cel de-acum? Iar glasul conștiinței mi-a răspuns: „Nici unul, nici altul. El a fost numai o exteriorizare a propriilor tale simțiri, o creațiune banală, privită prin prisma ochiului tău idealist..."

Și m'am întristat profund aseară, când am simțit rostogolindu-se o lacrimă peste mormântul prietenie noastre...

GHEORGHE M. VLĂDESCU

La vitrina librăriei

La „Viața Romînească"

Maiorul Gheorghe Brăescu. Maiorul Boțan, schițe umoristice.

C. B. Uriea. Cu Moș Teacă în Moldova (znoave, drăcii și istorioare din război).

S. Mehedinți. Altă creștere. Școala Muncii.

A. Vlahuță. Dan. roman. (Biblioteca pentru toți)

Victor Costin. La corruption légale et l'escavage international

Lia Hârsu. Suflete zbuciumate. (Biblioteca pentru toți).

Mark Twain. Furtul Elefantului alb. (Biblioteca „Lumen"

Intre umbră și lumină

Se-aprinsese orizontul și ardea ca focu 'n pară
În acel amurg de toamnă cu lumina lui bizară...

În grămada de nori negri, înnecați de fum și ceață,
Care se surpau cu totul într'o flacăre măreață,
Negre forme de balauri, albe turnuri de palate,
O fațadă-a unui templu sfărâmată până 'n ușă,
Uriașe păsări roșii cu aripi însângerate, —
ziduri sure de cetate,
Toate se topiau în flăcări, în jeratic și cenușă...

Focul răscolit de vânturi ce suflau șuerătoare,
Lacom, atrăgea chiar umbra, mistuind-o în vâlvoare, —
Și incendiul de slavă, năvălind de jos în sus,
Înroșise tot mai tare orizontul la apus...
Pe când noaptea mohorâtă își lăsa din zarea sură
Nesfârșitul ei zăbranic peste jalea din natură...

Și pe când amurgul toamnei se 'nroșia în foc și pară,
Din odaea de-altădată eu priviam pe geam afară. —
Din copacii slabi și goi,
Vântul fâlfâind prin foi,
Lasă pete mari de sânge peste iarbă și noroi...

Și curgea mereu din arbori ploaea roșie de sânge,
Și se văita natura ca un suflet care plânge,
Se sbăteau copacii 'n aer și muria întreaga fire...

Și tristețea pe-al meu suflet își pusese stăpânire.

În odaea de-altădată par'că mă simțiam mai bine. —
Focul ce ardea în sobă, dogorind până la mine,
Revărsa pe dușumele o cascadă de rubine...

Din a focului văpae, ce creștea și se culca,
Un viu șarpe de lumină pe fereastră-aluneca:
Iar când vântul, ca cimpoiul, începea să plângă 'n foc,
Trandafiri de vâlvătae lunecau din loc în loc...

Lunecând pe dușumele, pe fereastră și perete,
Se schimbau fără 'ncetare în ghirlande și 'n buchete
Și creaseră o lume de năluci și de fantasme;
Nu o lume 'nchipuită ce trăește doar în basme,
Ci o lume ce-o văzusem și-o simțisem altădată,
O creară trandafirii cu lumina lor curată.

Și din lumea fermecată, o nălucă de femee
Evoca în al meu suflet amintiri de epopee.

Și cum stam cu ochii 'n flacări, prăbușit ca o ruină,
Într'o tristă reverie și cu gândul dus la tine
— Urmărind văpaea sobei și cascada de rubine —
Te-am simțit cum vii ușoară într'o haină de lumină
Și cu zâmbetul pe buze lângă foc te-ai așezat, —
Iar din inimă tristețea, ca o pasăre-a sburat,
A fugit și din odae, și-a perit în noaptea sură,
Și s'a dus să pribegească peste jalea din natură!

Și cum stam așa de-aproape toate gândurile triste
Care-mi năvălise 'n minte,
Mă 'ndoiam c'au fost în mine, că putură să existe
Cu o clipă mai 'nainte...

Dispăruse și natura, care tot trăgea să moară,
Pentru-a nu știu câtea-oară. —
Numai hohotiau copacii; focul se făcuse mic;
Numai tu erai în mine visul tainic și unic,
Și era așa de bine fără mai gândi nimic!

Ochii tăi aveau întrânșii o lumină minunată
Și luciau cum pân 'atuncia nu lucise vreodată.
Mă siliam să ghicesc însă, dacă răsfrângeau iubire
— Un senin isvor ce curge dintr'o vecinică simțire —
Sau erau numai dorință trecătoare și ispită, —
Amăgire a credinței în iubire nesfârșită.

Glasul tău sfios și dulce mai sfios îmi părea încă
— Poate ascundea întrânsul o emoție adâncă —
Cura ta zâmbia divină, fața ta îmbujorată
Și întreaga ta ființă îmi părea transfigurată.
Nu știu însă dacă fața îți era înbujorată
De jeraticul din sobă și de flacăra ciudată
Ce creștea și se culca
Și ca șarpe de lumină prin odae-aluneca, —
Sau a inimei căldură năvălise toată 'n față
Ca isvorul ce țâșnește din adânc la suprafață.

— ar eu știu c'a ta făptură întru-atâta mă vrăjise,
Mi 'npăejenise mintea și mă legănase în vise,
Că gândindu-mă acuma nu știu singur ce să zic,
Tu erai în acea clipă visul tainic și unic,
Și-mi găsisem fericirea în a nu gândi nimic!

Te priviam fără-ați mai spune nici o vorbă de iubire,
Dar vedeam că ești atrasă în vultoare de-a mea fire
Și simțirea asta dulce mă 'nbăta de fericire...
Fiind-că este atât de dulce s'ai o clipă de noroc
Și să crezi c'ai o ființă cu privirile divine,
Ce trăește, sau îți pare că trăește pentru tine;
Și e atâta poezie într'o cameră cu foc,
Când jeraticul revarsă o cascadă de rubine,
Și când flutură lumina lunecând din loc în loc!

Dar cum stăm la gura sobei, din decorul cel feeric,
Alba flacăre se stinse și-am rămas în întuneric...
Am rămas în întuneric și pe gânduri am rămas...
Au pierit a ta făptură, ai tău zâmbet, al tău glas
Și-a ta față 'nbujorată;
Mi-am dat seama că ființa-ți, un moment transfigurată,
Isvorâse doar din flacări și din dragostea curată...

Și gândind că tinerețea ca și dragostea-au apus,
Covârșit de-o apăsare și-o mâhnire de nespus,
Mi-am șters lacrima din gene ce lucise și m'am dus...

Și-am pornit așa 'n neștire...

Hohotiau copacii 'n aer și murea întreaga fire...

— Și am pornit așa 'n neștire...

DONAR MUNTEANU

Uzina

— NUVELĂ —

de C. ARDELEANU

Ca un monstru uriaș, tolănit la soare, uzina cu coșurile înalte și clădirile lungi, legate unele de altele, își încetase huruitul roților și ciocănitul nicovalelor în miezul zilei; muncitorii, erau lungiți la umbra gardului sau a pomilor, cari cu mâinile sub cap, cari încercând odată cu odihna trupului să dea ochii în geană, cari cu legătureica cu de-ale mâncărei în față, câte doi trei, vorbind și mâncând în timp ce alții mai fără de griji, se jucau aler. gându-se sau glumeau și se îndrăgosteau cu fetele și femeile tovarășe de muncă.

Pe coșul fabricei, fumul destrămat subțire ca o aureală, leneș, se ridica în sus. Soarele dogorea tot mai tare. Când și când, câte o căruță, în goana cailor, stârnea praful ce se învălătucea, ca norii înainte de ploae, făcând pe cei mai mulți să-și pună mâna la ochi sau să sculpe și să se șteargă pe buze de țărână.

Se strigau unii pe alții pe nume, se înjurau, se legau de puținele femei ce treceau pe-acolo, ca în urmă să râdă toți în hohote, de glumele aruncate de sub garduri, sau de răspunsul lăptăreselor întârziate ce grăbeau spre satul apropiat marginei orașului. Și voia bună ținea toată vremea, până ce fluerul lung al fabricei, chema la muncă lumea muncitorilor.

In marginea șanțului șoselei, pe iarba albită de praf, apropiați-unul de altul, cu fețele posomorâte și ochii mereu în altă parte, o femee și un bărbat vorbesc și dau din mâini, când unul când altul.

Necazurile le sunt mari și nu se pot înțelege de loc. Femeea a vrut să plece, el însă a prins-o cu putere de braț și a reținut'o locului; a scrâșnit din dinți, a înjurat-o și când ea a tăcut, privind cu ochii în pământ, mișcând cu piciorul firele de iarbă, el a suflat lung, a sucit o țigară și ca și cum ar fi vorbit unui copil, continuă blând, rugător, mustrându-se parcă în gând, de gestul brutal cu care a reținut-o:

— Mario, Mario... mă nenorocești, mă nenorocești!... Să nu mă lași, ai auzit?.. să nu mă lași că... fac o-mor...

— Și el tot așa spune: „te omor și pe tine și pe Radu... „Și el mă iubește el nu m'a bătut niciodată...

— Nu te-a bătut că n'ai trăit cu el. Eu... Uite, îți cer ertare; am făcut-o din vina ta, pentrucă întotdeauna ochii tăi au alunecat în altă parte, și înțelegi tu, asta mă sugrumă... Șase luni de când stăm împreună și de când tot ceea ce ai vrut am făcut pentru tine, și totdeauna m'ai înșelat; și cu Alexandru și cu Mitu, și cu... toți, și-acum vrei să pleci după ticălosul ăla, după bețivul ăla care nici meseria nu o cunoaște... Il aveam ungător la mașini, și știi bine că am vorbit cu „șeful" de l-a dat la presă, — să scap de el, — și te-am luat pe tine, și m'am iubit cu tine și vreau ca să fii a mea... O să ne și cununăm... De ce râzi?...

— Altă treabă n'am; ia-o pe Veta, tot te place ea! Pe mine!...

— Pe tine te vreau, Mario, pe tine...

— Vei fi vrând tu, dar nu vreau eu... Nu-mi placi; nu'mi placi și pace. Am fost o proastă că am stat atât cât am stat, de azi încolo nici nu vreau să mai știu, și am să-l spun domnului „șef" că de Luni să mă treacă: pujtoare la mașină, la strung, la magazie, la expediție la presa hidraulică lângă el; adică n'am stat și cu tine?... și-apoi n'am de cât să și plec, slavă domnului, fabrici destule, ce atâta socoteală. Nu mi-e frică de nimeni, nici de Dumnezeu, și să știi că dacă te-oi mai apropia de mine, o să se facă moarte de om, atâta îți spun... Un pumn să-ți dea, și cum ești de slăbănog, nu te mai scoli... Să nu zici că nu ți-am spus...

Maria dete să plece. Radu o prinse de mână, să o oprească, femeea se smuci și plecă de lângă el, sărind șanțul soselei, îndreptându-se spre un grup de femei cărora începu să le povestească cele petrecute destul de tare, ca să audă și Radu; și ochii femeilor se îndreptară spre el, și fiecare avea câte o vorbă de ocară să-i arunce.

— „Ce mă!... vrei dragoste cu sila?... dacă nu te place vrei să o omori?... Că nu sunt eu în locul ei, — maică doamne!... ți-aș arăta eu..."

Fluerul fabricei sună prelung. Pe coș începu ghemurile de nouri negri ca de păcură, să salte ca mingile. Muncitorii se ridicară, unii strângând legăturica în mână, alții întinzându-se ca după somn, și pâlcuri, pâlcuri, intrau pe poarta fabricei, cari înghiontindu-se, cari râzând sau vorbind, în timp ce alții, ținându-se de mână, într'un șir ce se lega, mergând în pași sărițI ca și cum ar fi jucat, — femei și bărbați — aducându-și aminte de ultima figură a Quadrilului, pe la completurI sau balurI, unde făceau lanțul Cotilionului, strigau în grămadă:

— „Două dame și un cavaler!... Incă una...."

— „Ce mă Ghiță, două nu-ți ajunge?..."

— „Nu mă... Incă o damă..."

Și intrând fiecare prin ateliere, porțile mari se închiseră.

Curelele de transmisii începură a se învârti, și încet, încet, uzina reintra în viața zbuciumată de toate zilele, cu zgomotul asurzitor al frecărilor de roți și al ciocanelor uriașe ce loveau în nicovale sau cazane mari în cari oameni păreau că se pierd.

In **„Sala Mașinelor"**, Radu urmărea cu privirea mișcarea repede a roților, ascultând cu urechea tăcănitul măsurat al fiecărei piese și respirația supapei ce mereu sugea aerul prin sita deasă pe care o brumase cu boarea fină a zăpezii. Pistonul, aluneca mereu înainte și înapoi, gonind în șanțul plin de grăsime, într'o mișcare măsurată. Supapa mereu înghițea aerul într'o respirație scurtă, oprită, învârtind vertiginos roata mare, îngropată pe jumătate în șanțul scobit în pământ. Uzina lucra, și mile de oameni, în fața strungurilor și a preselor hidraulice, — ei înșiși mașini — fără de nici un gând, sau numai cu gândul la lucru, abia de aveau timp să-și aducă aminte că sunt oameni.

Maria, cu pompa de ulei și cutia cu vaselină, ungea lagărele osiilor. Roțile, în iuțeala cu care se învârteau, îmbinându-se unele cu altele, păreau că stau pe loc.

Ea și cu Radu, singuri ei doi, urmăreau mersul regulat al motorului de două mii cai putere, a cărui energie punea fabrica în mișcare.

Intr'un colț al sălii, furat de gândurile dragostei, Radu cu capul plecat în jos, mișcând din mâini și din buze ca și cum și-ar fi vorbit singur, urmărea mereu aceiași discuție pe care o avusese cu Maria, repetând cuvintele cu amenințările lui, ale ei, și ale femeilor ce-i aruncaseră în față cuvinte nemeritate de dispreț.

Prin fața minței se scurse toată vremea de când trăia cu ea; toate petrecerile, nunțile și balurile la cari fuseseră împreună, și ochii i se luminară și fața i se însenină... Iși aduse aminte de toate gingășiile ei și de bucuria nebună cu care i se dăduse întâi, atunci când fugise de la un altul, să vină la el, noaptea, așa cu ce apucase numai să pună pe ea... Și gestul i se părea eroic; dovada unei iubiri adevărate, își avea chezășia.

Și cum gândea la trecut, tot mai mult se deslușea amănunt cu amănunt imagina și a ei și a lui, pe care o vedea acum ca într'o gravură care ilustra clipele de mulțumire adevărată pe care le poate da un zâmbet, o privire sau o strângere de mână îndrăgostiților. Clipa aceia de mulțumire era viața pentru care trăise și de care nu se putea despărți. Și cuprins de același dragoste, cu fața îmbujorată, ridică ochii spre ea... Era aplecată pe bara de alamă a împrejmuirii ce îngrădea mașinile, și cu un smoc de destrămături de bumbac, lustruia țevile ce păreau că sunt de aur.

— Mario!...

— Ce vrei?... îi răspunse femeea, aspru, fără să fi ridicat măcar privirea.

—....nimic!...

In vorba ei și în posomoreala feței, înțelese că numai avea nimic ce să-i spună. A privit-o lung, lung, ca și cum se uita la propria lui viață ce o simțea deșirându-se ca și țațele cu cari țesea, îngrădirea mașinilor, în vreme ce de bună seamă și ea era cu gândul în altă parte, poate pentru totdeauna, poate numai pentru o vreme. A suspinat adânc, ca omul cu nădejdile pierdute... Și-a strâns dinții, și-a înăbușit durerea și amândouă mâinile i-au trecut peste frunte o clipă, ca în urmă să cadă grele în jos, ca și cum ar fi fost moarte.

In fața minții, îi sta tot ea, tot într'o noapte, când târziu, după ce băuse cu prietenii la cantină, — în ziua lefei — venise acasă amețit de planurile ce și le făcea pentru viitor și de vinul ce-i prilegiuia atâtfel de gânduri, ce-l îndepărtau de grijile zilei, făcându-l să se simtă fericit, ca nimeni pe lume, înțelegând mulțumirea absolută, mulțumire ce numai paharul o poate da, vorba prietenilor cu îndemnuri, ce realisabile.

Visurile, visurile!... Visurile cu care se amăgește omul.

Când a deschis ușa, piept în piept s'a lovit cu un altul care eșea. A rămas locului nedumerit ne știind dacă nu cumva nemerise o altă ușă străină. A făcut ochii mari să vadă în întunericul odăei, a tras un chibrit, și la lumina slabă ce-a pâlpâit până și-a ars vârful degetelor, și văzut femeea goală toată, tremurând în fața lui ca frunza plopului.

— Cine a fost?... bolborosi, Radu ca și cum i se înclestase limba în gură.

Femeea tăcu, și aducându-și aminte că e goală, se urcă în pat, acoperindu-se, până peste cap cu plapuma.

— N'auzi!... cine a fost?...

— Vasile...

— Vasile; Vasile... Mi-o făcuși să-ți fie de bine. Aprinse lampa, se desbrăcă, și se culcă.

Nici o vorbă n'a mai spus, nici de doua zi, nici a treia, nici odată, până ce iar într'o zi a prins-o cu Ghiță, cu omul care voia să i-o ea. A bătut-o, a înjurat-o, și o săptămână în șir n'a făcut de cât să bea și să se uite hoțește la ea, ca în urmă să fie iar ca mai înainte, bun și iubitor, ca și cum atunci lua viața de la început.

A fost...

Acum vede bine că totul se isprăvește, că nici vorba bună, nici amenințările, nu o mai pot opri. Un altul îi luase locul.

Și el o iubea cu atât mai mult cu cât știa că nici odată nu se va întoarce, și că pe mâinile pe cari încăpea nu va mai putea eși.

I se făcu întuneric în fața ochilor și cum sta în colț, se ghemui jos și începu a plânge ca un copil.

Maria, în fața unui ciob de oglindă, se pudra și își trecea mâna prin păr, așezându-și cât mai bine piepteănătura. Iși roși buzele, și cu amândouă mâinile vârâte pe sub șorțul negru unsuros ce o înbrăca pe deantregul, privind pe fereastră, cântă încet, că pentru ea, un cântec de dragoste, același pe care înainte vreme, de câteori se anina de gâtul lui, îi cânta strângându-i în brațele-i vânjoase, însetată de poftele nestăpânite.

Se ridică și limpezit de gânduri, privea roata uriașă a motorului ce se învârtea, făcând să dudue pământul și să tremure încăperea „halei" ca și cum cineva clintea zidurile din temelii. In clipa aceia i se păru că el însuși e uriașul care cu o mână stăpânește sau face — dacă ar vrea, — să se nărue fabrica toată, împrumutând din puterea lui mașinei pe care o stăpânea asemeni unei jucării în mâna copilului.

Iși mușcă buzele mulțumit și mereu încrezut, apropiindu-și puterea mașinilor, se simțea cum se înalță și crește, crește, luând proporții fantastice, în timp ce Maria rămânea aceiași, o muscă pe care cu un deget numai și ar putea-o strivi.

Ochii i se opriră asupra tuturor pieselor de seamă. Deodată, în urechii îi sună o țăcănitură neobișnuită. Se slăbise un șurub al unui lagăr și acesta făcea ca acsul să aibă sărituri neregulate, un fel de tresăriri nervoase. Sări imediat, și schimbă cureaua pe roata moartă. O minută în urmă, tot încetinindu-și mersul, roata se opri ca într'o odihnă greoaie, după atâta goană. Mașinistul luă cheia, și cât ai numara zece, strânse șurubul la loc. In vremea asta, Maria, după ce stropise cu mătura udă cureaua, și se urcase pe roată.

— Ce faci acolo, o întrebă Radu.

— Stai nițel... nu vezi, umplu cutia de unsoare.

In clipa aceia un gând sălbatec trecu prin mintea mecanicului, și cum Maria nu isprăvise, și era mereu pe roată, făcu câți-va pași înapoi și închizând ochii, împinse cu putere schimbătorul activând din nou mișcarea roților....

Un țipăt sugrumat și totul se sfârșise....

Când s'a oprit motorul, pentru a doua oară, sus pe tavan, în dreptul curelei, se prinsese odată cu sângele închegat, carne și trenițe din rochiile Mariei.

Și toată sala era plină de Maria ca și cum fusese un sac cu nuci răvășite.

C. ARDELEANU

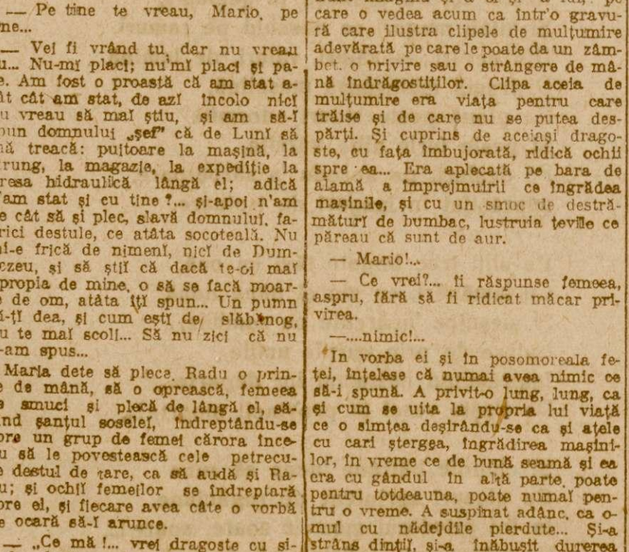

Toniță. — Lăptăreasa (din Expoziția Societății „Arta")

Aspectele lunii

I

O seară violetă —
Și luna e pală.
In rochie de gală
Cu fața-i de cretă.
Ea pare o sfântă
Cu fața ovală,
Ce râde discretă
In seara violetă.

II

Și luna
Pare în decoru'nfiunecat,
Un inel
Rupt de un destin ne'ndupleca
Pare un inel,
Simbol al unirei nocturne,
Rupt
De-o poruncă
Ieșită din neantul intunecatei urne.

III

Pe clarul fond de-azur,
Lucește-al său iălș
Gata să pornească acum la secer
Căci iată pe câmpul ceresc,
Bogatele holde de stele,
Spic lângă spic, strălucesc.

ALEXANDRU BILCIURESCU